

Mijn Levenstuin

Mijn levenstuin

Cora Postema

Schrijver: Cora Postema
Coverontwerp: Cora Postema
ISBN: 9789465389424
© Cora Postema

info@corapostema.nl

Niets uit dit boek mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur.

Voorwoord

Mijn man Wim overleed, voor mij onverwacht, in november 2025. We waren toen bijna twintig jaar samen. Zijn overlijden was een bijzonder moment dat ik heel bewust alleen thuis met hem beleefde. Door hoe ons leven samen al die jaren was verlopen en wat ik van hem had geleerd, voelde ik dat de cirkel rond was. Ik kon zijn dood accepteren.

Meteen wist ik dat ik een boek wilde schrijven. Eerst dacht ik dat het moest gaan over kwaliteit van leven in relatie tot de dood. Door zijn hersenstaminfarct in 2009 was de dood af en toe al dichtbij geweest.

Maar toen vertelde ik iemand die ik niet kende hoe ik mijn levenstuin naast ons huis had gecreëerd. Hij zei: “Je kunt hier wel een boek over schrijven, en ik weet ook al een titel: *Mijn levenstuin*.”

Ik was verrast, want ik wilde wel een boek schrijven, maar niet over mijn tuin. Toen zei hij: “Maar jouw leven is die levenstuin.” En zo kreeg het boek de verbreding en verdieping waar ik naar op zoek was. Het werd mijn levensverhaal.

Ik ben begonnen op het moment dat ik op mijn 37e voor het eerst boos werd op mijn vader. Daarna dienden de levenslessen zich één voor één aan. Die lessen maken voor mij het leven de moeite waard en geven mij de kracht om door te gaan. Zo ook nu.

Al schrijvend verdiepen de lessen zich, waarbij ik regelmatig moet lachen om mezelf. Ik herken me vaak in Pippi Langkous.

Daarom paste Wim zo goed bij me.

Een van de eerste dingen die hij tegen me zei was:

“Als ik je vasthoud, ben ik je kwijt.”

De opening

Kerst 1996

De familie Postema kwam elk jaar met kerst bij elkaar voor het traditionele kerstmaal met kalkoen. Mijn vader was net met pensioen. Ik was 37, getrouwd en moeder van twee kinderen, Marieke en Rogier. We woonden in Leusden en ik werkte als adviseur bij een groot ingenieursbureau.

In zijn werkende leven was mijn vader procuratiehouder bij de suikerfabriek in Hoogkerk, mijn geboortedorp. We woonden in mijn jeugd onder de rook van de fabriek in de vroegere woning van de onderdirecteur. Het huis was groot, met een grote tuin, een moestuin en een boomgaard. Mijn broer, die drie-en-een-half jaar jonger is dan ik, struinde elke dag over het fabrieksterrein op zoek naar materiaal om mee te prutsen. Ik hielp na schooltijd mijn moeder vaak in de keuken, of keek bij mijn vader in de tuin.

Vanuit zijn werk had mijn vader veel contact met boeren. Boeren die de bietenpulp kochten als veevoer. Die bietenpulp werd meestal gedroogd en in brokjes verpakt, maar als de pulpdroger stuk was, hij vloog wel eens in de brand, dan werd de natte pulp tegen lage prijs verkocht. Misschien was het wel gratis op te halen. Die natte pulp, dat regelde mijn vader. Tegen de kerst werd hij daar ruimschoots voor bedankt. We kregen elk jaar een overdaad aan kerstpakketten, dikke rollades en een paar kalkoenen.

Omdat we zo'n groot huis hadden, kwamen mijn opa en oma, ooms en tantes en neefjes en nichten van mijn vaders kant bij ons Kerstmis vieren. De kinderen leefden zich uit op zolder en de volwassenen dronken een glaasje totdat de kalkoen op tafel kwam. Mijn moeder was daar dan al een paar dagen druk mee geweest. Ze vulde de kalkoen met tutti frutti en braadde hem in de oven. Om het vlees lekker smeug te krijgen, lepelde ze er regelmatig braadvet overheen. Na afloop gingen de botten op de voedertafel, waar vooral meeuwen er zich te goed aan deden.

Het was altijd wel gezellig, maar ik hield er niet van als mijn vader met een paar borreltjes op steeds spraakzamer werd. Hij kletste dan maar wat en wilde graag discussie voeren over politiek en de toestand in de wereld of de Tweede Wereldoorlog, ook met mensen die daar niets mee hadden. Ik probeerde hem wel na twee glaasjes te stoppen door de fles wat verder weg te zetten, maar echt helpen deed dat niet.

Toen ik de vader van mijn kinderen leerde kennen, mocht ik in de kerstvakantie met hen mee naar Zwitserland om te gaan skiën. Ook gingen we wel met vrienden. Ik vond het fijn met kerst niet meer bij het kerstmaal met de familie te hoeven zijn.

Maar dit jaar gingen we niet op vakantie met kerst. Mijn opa en oma waren er ondertussen ook al niet meer en ooms en tantes vierden kerst met hun eigen gezinnen. Dus was er het kerstmaal met mijn ouders, mijn broer met zijn gezin en wij. Mijn ouders waren inmiddels verhuisd naar een huis in de geboortestreek van mijn vader. Iets kleiner maar ruim genoeg voor het kerstmaal. Mijn vader was er trots op dat hij al die jaren gespaard had en het huis met slechts een hele kleine lening van de fabriek had kunnen kopen. Hij vond dat je geen geld moest uitgeven wat je niet had. Hypotheken en leningen, daar was hij niet van.

We zaten gezellig met elkaar aan de koffie. Mijn vader dronk inmiddels geen glaasjes meer omdat zijn gezondheid dat niet meer toeliet, toen hij erover begon dat wij er maar wat op los leefden. Ik geloof dat we net een nieuwe auto hadden en ja, we hadden een huis met hypotheek en gingen elk jaar in de zomer op vakantie en dit jaar nu eens niet op ski-vakantie. Wellicht was dat de aanleiding voor het gesprek over de manier waarop we leefden en met ons geld omgingen.

De uitspraak van mijn vader dat we er maar wat op los leefden, schoot bij mij totaal in het verkeerde keelgat. Voor het eerst in mijn leven werd ik boos op mijn vader. Ik stond op en zei dat hij zich niet langer moest bemoeien met de manier waarop wij ons geld besteedden. Boos banjerde ik de besneeuwde tuin in. Ik schrok van mezelf.

Ik was altijd vrij stil en sprak me nooit zo uit. Deze keer was het duidelijk anders, ik ging voor mezelf staan en dat voelde best lekker.

In de sneeuw bekoelde mijn woede snel. Na enkele minuten ging ik weer naar binnen. Toen ik de kamer binnenstapte keek mijn vader me aan met een blik die ik nooit meer vergeet. Een trotse blik, met een grijns om zijn mond en stralende, samengeknepen oogjes. Ik lachte terug.

We hadden elkaar voor het eerst echt gezien.

Tot dan was ik vrij gesloten geweest. Stil, volgzaam en braaf. Maar nu was het blijkbaar genoeg geweest. Ik opende mij naar mijn vader en mijn vader opende zich naar mij.

“Deze man gaat dood”

Na die kerst veranderde de relatie met mijn vader. We leken opeens aan elkaar gewaagd. Ik vond het heerlijk om met hem in discussie te gaan over wat er speelde in de wereld maar ook dichterbij. Mijn moeder hield niet zo van die ‘felle’ gesprekken en trok zich vaak wat terug. Meestal luisterde ze, of hield zich bezig in de keuken.

Mijn vader sprak steeds meer over zijn gevoelens of wat hem dwars zat. Ik vond dat prachtig, onze gesprekken werden steeds persoonlijker en ik had het gevoel hem nu pas echt te leren kennen. Op een goed moment zei hij midden in zo’n gesprek tegen mijn moeder: “Zo heb jij mij ook nog nooit gekend he?” Mijn vader wilde als jongeling bij de marine. Maar nog nauwelijks in zijn uniform gehesen, werd hij niet goed. Hij had een blindedarmontsteking. Tijdens de operatie hebben ze zijn milt geraakt, waardoor het herstel langer duurde. Hij is daarna nooit meer teruggekeerd in het leger.

Zijn broer en zus plaagden hem er dikwijls mee door te zeggen dat hem dat wel goed uitkwam omdat hij eigenlijk veel te bang was om in het leger te moeten vechten. Ik denk dat dat wel klopt. Een beetje een angsthaas was hij wel als het om fysieke zaken ging. Mijn moeder zei vaak: “Papa lijdt nog het meest door het lijden dat hij vreest.”

Mijn vader had wel eens wat maar sprak daar eigenlijk nooit over. Hij bleef het liefst ver uit de buurt van dokters en ziekenhuizen. Wel was hij er altijd heel duidelijk in geweest dat hij als hij ziek werd niet onnodig wilde lijden en dan liever euthanasie wilde. Hij was ook lid van de Nederlandse Vereniging voor een Vrijwillig Levens einde (NVVE) en had een niet behandel verklaring klaarliggen.

Anderhalf jaar na die kerst waarop mijn vader en ik ons openden, belde mijn vader me. Het was een mooie dag in juni, over twee weken zou hij 67 jaar worden. “Deze man gaat dood”, zei hij. Ik

schrok, maar weersprak hem niet, wetend dat het zo zal zijn als hij dat zegt. Ik vroeg hem wat er was. Hij vertelde me dat hij tijdens het werk in de tuin bij mijn broer opeens naar het toilet moest en bloed poepte. Hij is toen naar de dokter gegaan die hem meteen naar het ziekenhuis stuurde voor onderzoek. De uitslag van het onderzoek was hem nu bekend. Hij had darmkanker en ze hadden hem geadviseerd zich daaraan te laten opereren. Blijkbaar had hij er niet veel vertrouwen in. Ik heb hem niet eens meer gevraagd of er andere mogelijkheden waren, voor mij was het zo. Later bleek dat mijn broer wel graag had gehad dat hij ervoor had gekozen zich niet te laten opereren en het op een andere manier had aangepakt, waarbij hij nog wat langer in leven had kunnen blijven.

Voor zijn 67^e verjaardag nodigde mijn vader de hele familie en vrienden, burens en andere kennissen uit voor een etentje in een goedmoedelijk restaurant waar hij vroeger ook al kwam. Hij had iedereen verteld dat hij geopereerd zou worden en dat hij er weinig vertrouwen in had dat dat goed zou aflopen. Het was eigenlijk een soort van afscheid. Maar ook niet echt, want het kon natuurlijk ook gewoon goed gaan, ook al geloofde hij daar zelf niet in.

Twee weken na zijn verjaardag brachten mijn moeder en ik hem naar het ziekenhuis. Ik logeerde bij haar zodat ik met haar naar het ziekenhuis kon gaan. De volgende dag zou mijn vader geopereerd worden. Hij was gespannen, mijn moeder probeerde hem wat moed in te spreken. De dagen daarna leek het goed met hem te gaan en ik ging weer naar huis.

Een paar dagen later belde mijn moeder. Het ging niet goed met mijn vader. Hij had hoge koorts en was niet aanspreekbaar. Meteen ging ik naar mijn moeder om samen naar het ziekenhuis te gaan. Hij had een ontsteking en ze hielden hem in slaap zodat al zijn energie naar het helen van die ontsteking zou gaan.

De dagen daarna werd zijn buik dikker en dikker. Het zag er niet goed uit, hij was nog steeds in slaap. Ook mijn broer en schoonzus maakten zich zorgen en we maakten een afspraak om met de behandelende artsen te spreken over de situatie.

Met elkaar hadden we al besproken dat hij waarschijnlijk inmiddels zoveel schade zou hebben opgelopen, dat als hij hier nog uit zou komen, hij behoorlijk gehandicapt zou zijn. Wij wilden hem dat niet aandoen en mijn moeder al helemaal niet. De artsen vertelden ons dat hij een ontsteking in zijn buik had en dat ze nog wilden proberen dat operatief te behandelen. Ze vertelden dat ze niet konden garanderen dat hij weer goed op zou knappen.

Wat waren we op dat moment blij dat mijn vader altijd zo uitgesproken was geweest in zijn wens om hem niet onnodig te behandelen. Mijn moeder had de niet behandelverklaring in haar tas gestopt en legde die nu op tafel. Mijn vader had hem vlak voordat hij werd opgenomen in het ziekenhuis nog opnieuw ondertekend.

En zo besloten we met elkaar om mijn vader die middag in te laten slapen omringd door zijn naasten. Ook zijn broer en zus zouden erbij zijn. Hij zou het zelf niet anders hebben gewild, daar waren we van overtuigd vanwege zijn uitgesproken mening altijd hierover.

Om twee uur hadden we afgesproken bij mijn vader te zijn. We gingen even wat eten en ondertussen waren ook mijn oom en tante aangekomen. Het voelde een beetje onwezenlijk te weten dat je vader deze middag zal sterven. Tegelijk voelde hij ook niet meer als de man die ik kende. Hij was zo enorm opgezwollen, zijn buik, zijn gezicht, zo wilde ik me hem niet herinneren. De arts en de verpleegkundige vertelden ons wat ze gingen doen. Ze zouden de infusen en apparaten die hem nog in leven hielden, langzaam afkoppelen en de dosis morfine om hem in slaap te houden en de pijn te bestrijden langzaam verhogen. Ze vertelden

dat het wel één of twee uur kon duren voor hij definitief zou inslapen.

We zaten met zijn allen rond het bed. We spraken niet, of over ditjes en datjes. We hadden allemaal op onze eigen manier al een soort van afscheid van hem genomen, waardoor we weinig emoties voelden toen we daar zo op zijn dood zaten te wachten.

Na ongeveer anderhalf uur vertelde de verpleegkundige dat het nu wel snel afgelopen zou zijn. En toen was het over.

We gingen met elkaar naar een andere ruimte zodat de artsen en verpleegkundigen de laatste formaliteiten en handelingen konden doen. We dronken koffie en thee en spraken met elkaar af om de volgende dag bij mijn moeder thuis dingen te regelen samen met de uitvaartondernemer.

De dagen tussen het overlijden en de uitvaart heb ik beleefd als in een roes. Ik logeerde bij mijn moeder, maar ben ook naar huis geweest waar Aernoud en de kinderen waren. Ik bereidde me voor om te spreken op de uitvaartplechtigheid. Dat deed ik door me terug te trekken en te bedenken wat mijn vader voor mij was geweest en had betekend. De man van de fabriek en de tuin, de angsthaas die ik pas anderhalf jaar voor zijn dood echt heb leren kennen.

Het afscheid was goed. Ik had er vrede mee dat hij was gegaan omdat wij elkaar zo hadden leren verstaan. Dat bracht ons dichtbij elkaar. Dat hij later in mijn dromen nog een paar keer zou verschijnen met een boodschap voor me, wist ik toen nog niet. Wel wist ik dat mijn moeder nog niet moest gaan overlijden, met haar was het nog niet klaar. Ik voelde dat ik met haar nog iets uit te zoeken had.

Werk?

In de periode van het afscheid van mijn vader was het vakantie en kon ik gemakkelijk vrij nemen van mijn werk. Ik werkte toen vier dagen in de week als adviseur milieumanagement bij een ingenieursbureau. Kort voor het overlijden van mijn vader had ik een functioneringsgesprek. In dat gesprek vertelde mijn leidinggevende me dat ik niet verder kon groeien in de salarisschaal waarin ik zat omdat ik geen titel had. Ik was geen ingenieur en had ook geen andere academische titel. Zelf ervoer ik dat nooit als iets wat ik miste. Ik vond het samenwerken met al die technisch georiënteerde mensen juist leuk. Zij waren inhoudelijke expert en hun inhoud wist ik vaak te vertalen naar eenvoudige taal. Ik noemde me vaak een 'vertaler' en was goed in het schrijven van handboeken, nieuwsbrieven en het verbinden van verschillende belanghebbende partijen. Misschien waren dat wel juist mijn kwaliteiten omdat ik géén ingenieur was.

“Jij bent geen adviseur, jij doet het op je charme”, zei die leidinggevende tegen me in dat gesprek. Hij vroeg me of ik eens om me heen wilde gaan kijken voor een andere baan. “Denk daar rustig over na, dan komen we daar na de zomer op terug.”

Die opmerking “Jij doet het op je charme” raakte me diep. Vooral het feit dat ik daarom niet meer kon gaan verdienen. Ik was een ander soort professional, maar dat wist ik toen zelf nog niet.

Op de middelbare school wilde ik naar de Hogere Landbouwschool om daarna ontwikkelingswerk te gaan doen in Afrika. Er waren in die jaren elke dag uitgehongerde kindjes uit Biafra op de TV, ik wilde het wereldvoedselprobleem oplossen. Jawel! Maar ik had in die jaren ook epilepsie en viel daarbij regelmatig uit mijn bed. Mijn ouders maakten zich zorgen om

me. Ik had ook zelf wel gemerkt dat ik vaker een zogenaamde grand mal had als ik te laat naar bed ging, of veel spanning had. Ik had wel medicatie, maar die wilde ik liever niet, dus ik was geen trouwe innemer. Bovendien dacht ik dat het toch niet werkte. Met zachte hand leidde mijn moeder me naar een andere opleiding, waarbij een rustig en regelmatig leven meer voor de hand lag. Ik ging diëtetiek studeren en werd diëtist.

Na ook nog een jaar post HBO-bedrijfskunde te hebben gedaan aan de HTS wegens gebrek aan werk voor diëtisten, ging ik met mijn vriend van toen, de vader van mijn kinderen, naar Hoevelaken, waar hij een baan had gevonden. Ik besloot een eigen praktijk aan huis te beginnen als diëtist. Ik nam contact op met alle huisartsen, spijkerde een bord aan de deur, richtte een kamer in als praktijkruimte en de eerste klanten kwamen.

Maar al heel snel kwam ik erachter dat ik helemaal niet geschikt was als diëtist. Ik zag vooral de achterliggende problemen, maar was niet opgeleid om die aan te pakken. Bovendien kwamen de mensen daar niet voor. Ik was ondertussen in verwachting van onze dochter en vond in een emancipatorische werkgroep ‘Vrouwentroef’ aansluiting bij bewust in het leven staande vrouwen met kleine kinderen. In die tijd was het nog heel gewoon dat de man werkte en de vrouw thuisbleef om voor het huis en de kinderen te zorgen.

Ik heb nog heel kort als diëtist gewerkt en had er geen moeite mee daarmee te stoppen toen manlief een andere baan vond. Met een peuter van bijna een jaar verhuisden we naar Almelo.

Vol goede moed runde ik het huishouden met man en een peutertje. Ik weet nog hoe ik klusjes maar uitstelde omdat ik bang was anders de volgende dag niets te doen te hebben. Na een winter zo te hebben doorgebracht wist ik dat ik iets buiten de deur moest gaan doen om niet depressief te worden. Een klein kindje is schattig, maar ik ontdekte dat ik het nodig had om met nieuwe dingen in aanraking te komen, ik wilde me verder ontwikkelen. En zo besloot ik op zoek te gaan naar iets waar ik mijn bedrijfskundige achtergrond bij kon gebruiken.

Ik zag in de krant een cursus voor herintredende vrouwen met een HBO-opleiding. Bij die cursus hoorde een stage en dat trok me wel. Ik zag die stagemogelijkheid als opstap naar een meer organisatorisch geïntendeerde baan en zo kwam ik bij Akzo in Hengelo terecht. Het was heerlijk om halve dagen aan het werk te zijn. Net begonnen met dat werk kondigde de komst van onze zoon zich aan. Na een zwangerschapsverlof van een half jaar kon ik weer verder.

Bij Akzo hield ik me bezig met het in kaart brengen van de verschillende afvalstoffen en de registratie hiervan. We zetten een registratiesysteem op en toen kwam ik op het idee dat ik soortgelijk werk misschien ook wel bij een adviesbureau zou kunnen doen. Ik solliciteerde bij verschillende adviesbureaus en kon kiezen waar ik wilde gaan werken. Deze luxe had ik nog niet eerder gekend. Ik koos voor het adviesbureau in Amersfoort. We woonden inmiddels vier jaar in Almelo en ook manlief stond open voor ander werk. En zo pakten we onze spulletjes weer op om te verhuizen naar Leusden.

Vier dagen werken in de week, op woensdag thuis. Dat thuis zijn was pas echt werken. Aandacht voor milieu was opkomend in 1990. We waren in Nederland wakker geschud door het fenomeen 'zure regen'. Ik wist er eigenlijk ook niet zoveel van maar had er grote affiniteit mee. De slogan 'Een betere wereld begint bij jezelf' sprak mij zeer aan.

Van afvalstoffen wist ik wel wat, maar na een cursus milieubeleid en -wetgeving voelde ik me net iets steviger in mijn schoenen staan. Ik genoot van het projectmatige werken waardoor ik steeds weer met nieuwe mensen in contact kwam en elke dag leerde over de meest bijzondere onderwerpen. Milieu was en is zeg maar echt mijn ding. Onder milieu versta ik de kwaliteit van de leefomgeving. Het gaat me aan mijn hart hoe wij hier mee omgaan in onze consumptieve wereld.

Bij het adviesbureau werkten we in een kantoortuin. Je hoorde het water in de hal stromen en de plantenbakken stonden overal. Er waren nauwelijks muren, het was een grote open ruimte om te